

Abonamintul

Pentru monarchie:

Pre anu 6 fl., 1/2 anu
3 fl., 1/4 anu 1 fl. 50 cr.

Pentru strainatate:

Pre 1 anu 18 frcs., 1/2
anu 9 frcs., 1/4 anu
4 frcs. 50 cm.Foea apare in fie care
Sambata.

Unirea

Foe bisericesca-politica.

InserțiuniUnu siru garmond:
odatu 7 cr., a doua ora
6 cr., a treia ora 5 cr.,
si de fie care publicatiune
timbru de 30 cr.Totu ce privesce foea
sa se adreseze la «Redactiunea
si Administratiunea Unirii»
in
Blasiu.

Anul II.

Blasiu 5 Martiu 1892.

Numarul 10.

Unu raportu ministerialu.

(+) Ministrulu nostru de culte si instructiunea publica are obiceiulu de a face dietei terii in fiesce care anu unu raportu detaiatu despre starea si progresele invetamintulu din patrie. Așa a facutu dl. Ministru si la sfarsitul anulu 1891.

Raportulu acesta despre starea invetamintulu in decursulu anulu scolaricu 1891, pre langa o multime de date statistice, cuprinde si unele enunaiuni ministeriale, cari caracterizeaza de ajunsu politica, ce o urmaresce guvernulu fata cu scolele nemagiare si mai virtosu fata cu gimnasiile, cari nu folosescu limba magiara ca limba de propunere.

Este bine deci, sa ne ocupamu putin si cu enunaiunile ministeriale din raportulu alu douedecilea, ce s'a prezentatu dietei dela inaugurarea erei constitutionale, ca sa scie si publiculu nostru cetitoriu, ce a facutu si ce are de gand sa faca domnulu Ministru cu gimnasiile nostre romanesce.

La pag. 11 din volumulu alu 2-lea alu raportulu seu Ministrulu constata cu bucurie, ca gimnasiile au lasitu forte tare limba magiara in tinuturile locuite de nationalitati, pentru-ca numarul scolarilor, cari cunoscu acesta limba, cresce din anu in anu. „In privinta acesta, — dice mai departe domnulu Ministru, — „scolele nostre medie implinescu o mare misiune politica, la ce mai potu adauge

si aceea, ca instrainarea observata in anii precedenti la unele dintre scolele medie cu limba de propunere nemagiară, fața cu interesele patriotice magiare, s'a domolită. Dar cu indiferentismulu pacnicu nu me voiu multami, ci voiu pretinde dela patriotismulu cercurilor conducatoare, sa desvolte in tinerimea scolară alipirea deplină către statulu magiaru.”

Prețiosă mărturisire! care pre fiesce care omu cu durere de viitorulu bisericeii si natiunii nostre trebuie sa-lu puna pre gânduri, si sa nu-lu lase a se odihni, până cându nu va vedé delaturată primejdia, ce se ascunde in cuvintele de mai susu.

După mărturisirea Ministrulu in anii de mai înainte a domnită in gimnasiile nostre unu conflictu acutu intre directiunea spiritulu românescu, in care erau crescuti tinerii din gimnasiile nostre romanesce, si intre interesele patriotice magiare (magyar hazai érdekek) reprezentate de Ministru si de organele lu.

Spiritulu românescu in acestă luptă a ramasu invinsu, nădușindu-lu cu totul interesele patriotice magiare, căci preste capetele profesorilor, cari cutéza a cultivă simțulu naționalu românescu in tinerii nostri, atîrnă pururea sabia lu Damocle; — limba si literatura magiara se propune in mai multe ore decâtu limba si literatura română; — de istoria Românilor, fie politica, fie bisericescă, dór nici amintire nu se mai face in gimnasiile nostre, necum ca aceea sa se mai propuna sistematice; — manualele bune de limba

română, de istorie si geografie au fostu oprite, si in locul lor s'au introdusu altele, cari saau suntu mute si reci acolo, unde ar trebui sa vorbésca căldurosu la inima tinerulu, ca sa-lu însufetésca pentru aspiratiunile legitime romanesce si cu povestirea suferintelor si faptelor gloriose din trecut sa-lu întăresca in perseveranță si in lupte si mai gloriose pentru viitoru, — saau suntu astfel scrise si întocmite, câtu sa stîrnésca disprețu față cu totu ce este românescu, si entusiasmulu pentru totu ce este magiaru.

Noi, — credinciosu programulu nostru, care ne impune denunțarea tuturor tendințelor dușmănoase, ce s'ar îndreptă in contra bisericeii si școlerulu nostre, — precum in numarul trecut, așa si acum accentuamulu cu totă bărbăția aceste rele, fără a băgă in samă țipetele acelora, cari pote tocmă in aceste stări triste căcă ocaziune spre a-si realisa visurile intereselor lor personale.

Deși aceste stări suntu destulu de triste si îngrijitoare pentru Romani, totuși domnulu Ministru nu se va multami numai cu atata. Triumfulu, ce l'au raportatu interesele patriotice magiare asupra spiritulu românescu si chiar religiosu din gimnasiile nostre, domnulu Ministru ilu consideră numai de unu „indiferentismulu pacnicu” si pentru aceea ne spune, ca nu se va multami cu acestu indiferentismulu pacnicu, ci va pretinde dela patriotismulu cercurilor conducatoare, sa desvolte in tinerimea scolară alipirea deplină către statulu magiaru.

Feuilleton.**Amintiri de călătorie.**

Firenze, 26 Iuniu 1890.

Frate Isidore!

Cuprinsu de ore care sfală si lipsă de curajulu me apucă de scrierea epistolei de față. In anii, cari i-am petrecutu in Budapesta, si mai alesu in cei ce i-am petrecutu in Viena, am avutu ocazii de a vedé multe produse de ale picturii si sculpturii si ocaziile acelea le-am si folositu cu multa rîvnă. Dară cu tôte acestea eri, cându voiam sa intru cu Vasile in palatul degli Uffizi, pre langa firésca nerăbdare m'a cuprinsu si simțulu, cum ti-l'asi si spune cu cuvinte, — simțulu, dora mai nimeritu va fi, dacă-lu numescu simțulu micimii omulu de rîndu.

A dese ori am fostu cetitu in trecătu despre unulu saau altulu dintre obiectele de artă cuprinse intre zidurile acestui palatu, si chiar si numai cetindu despre ele parcă vedeam, cum cresce inaintea ochiloru mei unu geniu saau altulu si se totu înalță preste celalaltu muritoru până la o mărime gigantică.

De locu nu m'am miratu deci de inima mea, că nerăbdarea amestecată cu sfiala o făcea sa bată cu neliniște.

Colecțiunea e in etaju, si așa a trebuitu sa suim scara trecendū printr'o gardă de omeni mari si mici, cari reproduși in petra si in metalu pare ca-su puși aci, sa păzésca scara acesta. Aceștia-su mai alesu fi de ai Florenței, la cari mama lor privesce cu mândrie.

Ajunși de-asupra amu plătitu taxa de intrare, si apoi — începamulu a trece din surprindere in surprindere.

Despre ce să-ți si scriu? Doresci cumva, ca furturitu de cele ce am vedutu aci să scriu o apoteosă a geniulu omenescu, celui ce a sciutu sa cuprindă așa de minunatu in coloru, petra si metalu nestinsa lu sete exprimată așa de clasicu in cuvintele: Non omnis moriar? Saū dora-ți e voea, sa te ducă prin palatul acesta pre rîndu dela unu fétu alu geniulu omenescu la altulu? Dară cum asi puté-o face acesta între marginile unei epistole?

Cele două aripi simetrice si paralele ale palatulu au o lungime de preste cincideci de metri. Le împreună fațada, carea precum ti-am scrisu, se ridică de-asupra ma-

lulu lu Arno. Aci in galeria acesta întreită se întlnescu tôte vécurile, si fiesce care aduce tributulu măririi si inspirării, dară împreună cu acesta si dovada decăderii si corupțiunii sale. Statuele, iconele, obiectele de bronzu si de marmoră, inscripțiunile, cărțile, sticlele estrusce si mai moderne, mosaicurile, juvăerele, petrele scumpe, medaliile se pară a se fi întelesu anume, sa se întlnésca aci si sa facă din museulu acesta o galerie a totu, ce a pututu sa producă geniulu omenescu. Pictura cuprinde partea cea mai mare si mai distinsă a galeriei. In colecțiunea de chipuri alici creștinismulu in societatea aefirésca a păgânismulu anticu si modernu si veđi a dese ori icona Preacuratei Feciore langa cea a Vinerii, pre sântii lu Dumneđu langa semidei Olimpului, si — creștinu fiindu de multe ori trebuie să-ți pleci privirea si sa te rușinezi de slăbiciunea firii omenesci, care de talentele, ce i-le-a dăruițu Dumneđu, abuzéza așa de grosolanu. Eă unulu aflu, că arta are sa nobilizeze pre omu si sa-lu înalțe spre ceru, éra nu sa încătuseze si sa te lege de pământu așa, câtu nici nu bagi de samă, si pământulu te-a si încātușatu. Pre multu reprezentanți ai epocii de renaissance ti veđi aci, cum au cădutu

Celū ce scie, că după conceptul domnului Ministru numai acela este alipitū deplinū de statulū magiarū, care se lapedă de naționalitatea sa proprie și, după espreșiunea Ministrului-președinte, se asimilēză în corpulū naționalității magiare, va pricepe îndată, ce pretensiuni va mai avē domnulū Ministru față cu gimnasiile nōstre. Elū adecă va pretinde dela patriotismul (!) nostru, ca noi inși-ne să ne sinucidemū naționalicesce, crescēndū generațiunile nōstre viitoare numai în limbă, idei, aspirațiuni și obiceiuri magiare, și făcēndū din fiii nostri nisce apostoli aprigi ai desnaționalisării nōstre.

Acestū scopū nu se pōte ajunge ușorū, până cândū limba de propunere în gimnasiile nōstre va mai fi încă romānescă, căci însă-și cunoștința acestei limbe îi deschide tinerulū posibilitatea de a se apropiā de isvōrele culturēi romānesci, și ast-felū din Magiarū crescutū tinerulū pōte deveni ērași Romānū. Pentru aceea domnulū Ministru la pag. 25 din raportulū sēu cu unū felū de bucurie și satisfacțiune anunță, că în clasele superiōre ale gimnasiului gr. cat. din Beiușū limba de propunere este cea magiară, și că în gimnasiulū gr. or. din Bradū pre lângă limba romānă s'a folositū ca limbă de propunere și limba magiară, ēr la pagina 13 din raportulū sēu domnulū Ministru ne face să înțelegemū, că preste scurtū timpū și gimnasiile, cari încă nu suntū magiare, aū să se prefacă în gimnasilū magiare, dīcēndū, că legea dela 1883 pretinde și dela gimnasiile, cari încă nu suntū magiare (*még nem magyar ajku*), „condițiunile culturēi naționale magiare“. Așadară după vederile domnului Ministru starea actuală, după care în gimnasiile nōstre romānesci se propune romānescce, nu este o stare de dreptū durabilă și garantată, ci numai o stare

transitoare și tolerată, până ce va sosi ocaziunea binevenită spre a o preface în o stare corēspundētore ideii șoviniste de statū magiarū.

Ca să se vedă însă, că noi nu atribuimū Ministrului scopuri, cari nu le urmārește, și nici nu-i interpretămū falsū cuvintele din raportulū sēu, vomū citā chiar cuvintele organului semioficiosū alū guvernului, adecă ale lui „Nemzet“, care ast-felū se esprimā:

„Orī ce amū face, orī ce amū întreprinde, scopulū nostru naționalū nici măcarū apropiā nu ni-lū putemū, câtū timpū există școle secundare nu numai nemșesci, dar ceea ce e principala greutate: școle secundare romānesci.“

Pericululū este așadară fōrte mare nu numai pentru națiunea nōstră, ci și pentru biserica nōstră.

Amū spus'o de atâtea orī, dar nu este de prisosū a o spune și acuma, că biserica nōstră nu are nici unū viitorū, dacă elementele, ce o constituiescū, nu suntū romānesci, pentru-că elementele ei desnaționalisate, în urma unei legi psihologice inesorabile, se desfacū pre încetulū de sinulū bisericeī nōstre romānesci, și se alipescū de sinulū bisericilorū și sectelorū neromānesci din patrie.

Din cauza acēsta gimnasiile nōstre magiarisate nu vorū fi altū ceva decâtū unū mijlocū puternicū de a stīrpi inteligența romānescă atātū din sinulū națiunii, câtū și din alū bisericeī romāne.

În fața acestui periculū nu trebuie să lucrāmū la sfārmarea legăturilorū dintre autoritățile nōstre bisericesci și dintre gimnasiile nōstre, nu trebuie să creāmū gimnasiilorū nōstre o situațiune izolată, care ar ușorā îndreptarea loviturilorū dușmānoșe în contra existenței lorū, și nu trebuie mai virtosū, să se lase nimeni a fi orbitū de interesele sale private până la sacrificarea binelui comunū,

ci trebuie să întārimū legăturile dintre auctoritățile supreme bisericesci și dintre corpurile nōstre didactice, să punemū gimnasiile sub scutulū ocrotitorū alū acestorū auctorități, ca loviturile dușmānoșe să se sfarme de puterea mai mare a auctorității bisericesci, și să nu ajungā de-a dreptulū în peptulū unorū omeni cu o pozițiune precariā și adese-orī capabili de a fi amāgiți în contra intereselorū nōstre bisericesci și naționale.

Dea Dumneșū, ca întimplările din Beiușū și Nășeudū să ne fie tuturorū de învățaturā!

O reflecțiune. Cātū de multū abusēză unil corespondenți de credulitatea publicului cetitorū și de ospitalitatea, ce le-o oferū foile, se vede și din corespondința publicată în Nrii 35 și 36 ai „Gazetei Transilvaniei“ din a. c. Spre a dovedi aserțiunea nōstră nu vomū reflectā la tōte cele cuprinse în acea corespondință din diecesa Lugoșului, căci acēsta nu ne-o permite spațiulū foilū nōstre, ci vomū citā și esaminā numai următorilū pasajū din acea corespondință:

„Î revocāmū „Unirii“ din nou §. 65 p. a. din statutele nōstre diecesane, unde se dīce espresū: să albā unū parochū celū puținū 3 ani de servițiū în diecesă. Și acum să ne răspundā, avut'a On. Ciōrā, alias Varju, administratorū în Scăiușū, și M. On. Ștefanū Popū, teologū absolutū, administratorū protopopescū în Orēștie, câte trei ani de servițiū în diecesă?“

Pentru cine nu cunoșce paragrafulū amintitū din statute și nu are noțiunilū clare din dreptulū canonicū, s'ar părē, că Consistoriulū de Lugoșū a vātēmatū statutele diecesane, cândū pre On. Ciōrā l'a denumitū de administratorū în Scăiușū, ēr pre M. On. Ștefanū Popū de parochū și administratorū protopopescū în Orēștie.

Lucrulū însă în realitate stā cu totulū altmintrea.

Paragrafulū 65 din statutele diecesane

jertfā înfruriri pāgāne chiarū și în sujeruri ideale creștinesci. Darā veđi aci și escepțiuni strălucite, geniuri, cari s'au sciutū emancipā de sub înfrurirea aceea. Aci afii pre Rafael, Tiziano, Murillo, Guido Reni, Leonardo da Vinci, Michel Angelo, Fra Angelico, Giulio Romano, cari aū purtatū penelulū condusū și pătrunsū de spiritū adevēratū creștinescū.

Colecțiunea de sculptură din palatulū acesta încă e fōrte bogată. Aprōpe tōte sculpturile acestea-sū produse de ale anticității romane și eline. Familia principescă a Mediceilorū se vede că nu cruță nici o jertfā materială, cândū erā vorbā de îmbogățirea Florenței cu obiecte de acestea artistice rēmase din anticitate și scōse la ivelā din ruinele Romei pāgāne și de pre airea. Cel ce nu vorū să facā studiū în jurulū acestorū anticități, nu se oprescū înaintea lorū, ci aruncā în trecātū cāte o privire preste ele și mergū mai departe. Așa amū făcutū și noi.

Dar ajungēndū în sala numită a Niobei, nu ne-amū înțelesū, să ne oprimū și să petrecemū aci mai multū timpū, și totuși amū făcut'o. Se vede că colecțiunea de statue, carea e aședată aci, are puterea magică de a oprī pre orī cine.

Îți mai aduci pōte aminte de regina mitică Niobe din Tebe, fīca lui Tantalū și soția lui Amfionū. Ea avea o mulțime de prunci buni. Scirile mitologice vorbescū despre dece până două deci de prunci de ai Niobei. În fericirea sa de mamā ea a avutū cutezarea de a se ridicā preste Latona saū

Leto, carea avea numai doi prunci, pre Apolonū și pre Diana. Cutezarea acēsta blasfemā: a provocatū rēsbunarea lui Apolonū și a Dianei: săgetele acestorū deitāți vātēmate stinsērā viața pruncilorū Niobei. Regina însă-și a deșteptatū mai pre urmă compātimirea deitāțilorū: ele au prefăcut'o în pētrā.

Scena, ce ne-o înfățișēză grupa de statue din sala acēsta, e cātū se pōte de dramatică: chiarū acum se începe actulū de rēsbunare. Încā numai doi feciori ai reginei aū cădūtū; săgetele rēsbunātore i-aū nimeritū de mōrte. Unulū dintr'înșii a muritū deja, ērā celalaltū încă și murindū aruncā deilorū rēsbunātōri o privire cerbicōsă. Toți celalalti prunci suntū în mișcarea cea mai viōe și mai confusă produsă de tragica sōrte, ce-i amenință. Se pōte încă sperā, ca fata acēsta să-și mātueșcā viața, ca feciorulū acela să scutēscā și să scape pre sorā-sa, pre carea o amenință arculū Dianei, și prunca cea mai tinēră alērgā la mamā-sā, credēndū în copilārēscce sa naivitate, că va aflā adāpostū și scāpare la sinulū mamei sale. În fețele feciorilorū veđi esprimată schintēua cea mai de pre urmă a încrederii în forța proprie, precāndū de pre fețele fetelorū cetesci numai spaīmā mestecată cu iubire fiēscă și frātēscă. În confusia generală, în tragedia acēsta a spaīmei și desperării alērgā și privirea nōstră dimpreună cu prunci cātrā Niobe. Acēsta acoperē cu gingășie pre fetița sa cea mai tinēră, a cărei nevinovăție n'a aflātū compātimire înaintea deitāțilorū cuprinse de mānie. Și

în vreme ce nefericita reginā își întinde drēpta și cuprinde cu îngrijare pre pruncā-sa și se plēcā cu iubire gingașe preste dīnsa, își înalță capulū celū și în nefericire plinū de mândrie. În privirea ei se mestecā așa de minunatū durerea adāncă de mamā și nobleța sublimā a sufletului, și privirea acēsta cautā spre deitā aprinsă de pofta rēsbunării. Privirea acēsta a Niobei nu cere îndurare, căci ea scie, că nu o va aflā, nici nu va să manifeste cerbicie, căci în drama acēsta tragică cerbicia ar fi numai unū semnū alū nepuținței, ci privirea aceea spune Dianei, că Niobe scie să simțā, cātū de durerōse-sū loviturile rēsbunātore, darā scie și să le primēscā și să le sufere cu inimā eroică.

Și amū mersū mai departe, și după ce amū vēdūtū tōte cele din palatulū degli Uffizi, amū trecutū prin coridorulū, ce duce preste Arno. Coridorulū acesta lungū e o galerie de celū puținū o mie de portrete. Amū ajunsū apoi în palatulū Pitti, și aci ne-aū așteptatū surprinderi nōue. Șese spre dece sale cuprindū aci totū felulū de bogății artistice. În salele acestea de o eleganță regēscă întilnesci ērā geniuri ca Rafael, Michel-Angelo, Andrea del Sarto, Correggio, Paulo Veronese, Rubens, Tiziano, van Dyck. Totū ce veđi aci, e fōrte frumosū, e deplinū, și treci din admirare în admirare.

Dacă ai asēmēnā galeria Pitti cu unū juvāerū de mārģăritari, atunci sala numită Tribuna e o cununā de brillanți aședată în juvāerulū acesta. În mijloculū salei e aședată Vinerea Mediceā, copia fidelă, și fōrte

nu este citată corectă din partea corespondentului „Gazetei”. Acolo adecă nu se dice: „să aibă un parochiu cel puțin trei ani de serviciu în diecesă”, ci se dice din cuvânt în cuvânt așa: „Spre aceea, ca să pôtă fi cineva constituită de parochiu, se recere: a) să fie absolvată științele teologice la vre-o facultate teologică în decursu de 4 ani, și să fie servită cel puțin 3 ani în diecesă; b) să aibă toate calitățile esprese în §§ 33 și 34.”

Să aplicăm acum paragraful acesta la casurile concrete ale corespondentului „Gazetei”.

M. O. Ștefan Popu a absolvat într'adevăr științele teologice la universitatea din Budapesta în decursu de 4 ani, și înainte de ce ar fi fost dispus la parochia și administratura protopopiatului Orăștiei, a servit preste 3 ani în diecesă Lugosului și anume în oficiul diecesan din Lugosiu, unde mai pre urmă a fost actuaru. Împrejurarea, că nu a fost preot sântit, cându l'au denumit de parochiu în Orăștie, nu învolve nici o ilegalitate, pentru-că însuși paragraful citat nu pretinde, ca cineva să fi servit în diecesă ca preot, de unde urmază, că este destul, dacă a servit ca cleric în vre-unu oficiu diecesan, care din natura sa nu pretinde, ca respectivul cleric să fie preot sântit. Apoi mai este de observat, că pretutindenea se compută anii de serviciu, nu dela chirotonirea unu cleric de preot, ci dela ziua, în care clericul a intrat în serviciul diecesei după absolvarea studiilor teologice.

Așadar în casul acesta concretu nu s'a vătămât statutul diecesan.

Ce se ține de celalaltu casu concretu, observăm, că însuși corespondentul „Gazetei” nu dice, că Onoratul Ciôră ar fi „parochiu”, ci-lu numesce numai „administratoru parochialu”. Este însă deosebire mare între conceptul de „parochiu” și conceptul de „administratoru” și mai virtosu acea deosebire, că pre cându administratoru după dreptu este „amovibilis ad nutum”, pre atunci parochiu fără de voea sa nu pôte fi amovat, decâtu numai prin procesu canonicu. Afară de acestea de administratoru parochialu pôte

veche a unei statue gătite de Atenenul Cleomene. E foarte frumoasă statua acesta, dară ea ne înfățișază pre Vinerea, pre cându conceptul ei și-a perdut castitatea. Îi și lipsece ori ce trăsătură dramatică, și-apoi mie mi-se pare, că arta picturii și a sculpturii voindu să-și ajungă scopul său nobilitatoriu, are lipsă de dramă. De aceea mi-au plăcutu cu multu mai multu cei doi atleți, cari sunt așezați acolo lângă statua Vinerii. Focul și patima luptei le-a esprimitu artistul așa de firesce, câtu trebuie să te opresci și să privesci la lupta lor. Mai afli apoi aci în jurul Vinerii încă și alte statue esecutate cu multă artă.

Eră pre păreții sale sunt aninate vre-o patru deci de cap'd'opere de ale pictorilor din epoca de renaissance. Singuru numai dintre iconele lui Rafael sunt așezate aci cinci, între altele și renumita *Madonna della sedia*, copiele căreia mai multu sașu mai puțin succese le-ai vedutu tu a dese ori. Multu și-asi scrie despre colecțiunea acesta, dacă ași avé timp. Dară grăbim, să mai cercetăm și câte-va dintre bisericile Florenței, că după amăzi cu trenul accelerat am voi să pornim către Roma. Salutare.

Victor.

fi cineva denumit îndată după ce a absolvat cursul teologic și are etatea canonică spre a pôte fi chirotonit de preot. Și noi suntem siguri, că nu numai Onoratul Ciôră, ci și alți mulți preoți din diecesă Lugosului au fost denumiți de administratori parochiali, fără să fi servit mai înainte 3 ani în diecesă; și acesta se întâmplă nu numai în diecesă Lugosului, ci în toate diecesele din lume.

Este deci constatât, că de vătămarea statutului diecesan nu pôte fi vorba. Er celealalte motive, ce le va fi avutu Consistoriul, cându a făcutu denumirile din cestiune, nu se ține nici de noi, nici de corespondenții „Gazetei” a le judecă.

**** Roma locuta est.** Dela revoluțiunea cea mare francesă republica de astăzi este a treia în Frâncie. Tote aceste trei republice au fost inimice bisericii catolice, a cărei membri sunt Francesii în majoritate covârșitoare. Causa adevărată a inimizității republicilor franceses din trecut și presente este a se cercă în împrejurarea, că în toate trei francmasonii au fost aceia, cari au pus mâna pre potestatea publică de stat, și apoi scopul ultim al francmasonilor este ștergerea a ori ce religie pozitivă din sufletul și inima poporului. E adevărat, că scopul acesta îl ascund, pre câtu le este cu putință, căci altcum poporul credincios le-ar face prea mare opoziție. Pentru aceea însă de câte ori au ajuns ei la putere, totdeauna prin legi și ordonanțe ministeriale s'au silit a slăbi totu mai tare simțul religios în popor și alipirea lui de biserică. Eră ca să apară, că nu sunt conduși de nici o ură față cu biserică, se escusă înainte poporului cu aceea, că guvernul republican prin legile și ordonanțele sale nu voesce altceva, decâtu să apere republica, fiindcă biserică catolică din principiu este în contra formei de stat republican.

Față cu invectiva acesta aruncată în fața bisericii membrii cei mai ilustri ai clerului francesu au decherat de repetite ori, că biserică catolică nu condamnă din principiu nici o formă de stat, fie aceea republicană, fie monarchică. Dacă însă catolicii francesi facu opoziție guvernului republican, opoziția acesta nu o facu formei de stat republicane, ci o facu legilor celor injurioase ale republicei îndreptate în contra bisericii. Cu toate acestea însă francmasonii francesi n'au încetat a învinui pre catolici, că ei nu voescu să recunoscă republica de formă de stat legală, și pentru aceea biserică trebuie persecutată. Acum a pășit la mijlocu forul cel mai competent. În-suși Sântia Sa Leonu XIII într'o enciclică admirabilă îndreptată către întregu clerul și poporul francesu propune învățatura veche a bisericii catolice, învățatura Sântilor Părinți și a teologilor celor mai mari ai bisericii, că biserică catolică nu condamnă din principiu nici forma de stat republicană nici pre cea monarchică, și prin urmăre catolicii francesi sunt dator în conștiință a se supune formei de stat republicane și a nu face opoziție fără numai legilor acelor republice, cari sunt îndreptate în contra bisericii.

Vom vedé acum, ce voru mai dice francmasonii.

Revistă bisericăscă.

Roma.

În 3 Martiu s'au implinit 14 ani dela încoronarea de Pontifice a Preafericitului nostru Părinte Papa Leonu XIII. Din acestu incidentu Sântia Sa a primitu gratulări din întregă lumea catolică. — Foea noastră se asociază la bucuria bisericii și urază gloriosului Vicariu al Sântului Petru încă numeroși ani pentru gloria lui Dumneșeu și pentru binele omenimii.

†

Cardinalul Mermillod.

Cardinalul Gaspar Mermillod a reposat în Roma Marti în 23 Februaru. În etate de 68 ani. Mórtea cardinalului Mermillod este o grea pierdere pentru S. Colegiu al Cardinalilor și pentru biserică catolică întregă. Mermillod a fost una dintre cele mai simpatices și mai nobile figuri din clerul catolic. Născut într'o țară adâncu republicană, în romantica Elveție, el a fost democrat cu trup și suflet, și el a cuprinsu mai bine decâtu ori cine tendințele și lipsele secolului nostru, precum și rolul social, ce trebuie să-l ocupe biserică în timpurile noastre. Ca orator cardinalul Mermillod și-a dobândit locu lângă cei mai ilustri vorbitori ai secolului nostru. Catedrele cele mai ilustre din Frâncie au resonat de vocea lui. Eră unu improvisator neajuns, și cu toate aceste vorbirile lui nu perdeau nimic din perfecțiunea formei. Mermillod a trebuit să și sufere pentru credința și pentru zelul său. Dece ani a trebuit să mănânce pâinea amară a esiliului, până cându înțelepciunea și tactul Pontificelui Leonu al III-lea a isbit să espereze revocarea decretului de espulsare. La anul 1890 episcopul de Lausanne și Genf Mermillod a fost împodobit cu purpura de cardinal și de atunci a petrecut în Roma, unde mórtea lui a provocat regrete generale.

In veci amintirea lui!

†

Augustin Roskoványi.

Nestorul episcopatului catolic din Ungaria, episcopul din Nitria, *Augustin Roskoványi*, a reposat în etate de 85 ani. Episcopul Roskoványi a fost un arhieru după inima lui Dumneșeu. El a trăit numai pentru chemarea sa episcopăscă, ferindu-se de șovinismul național, atât de lătit și în episcopatul latin din patrie. Erudițiunea lui l-a asigurat unu nume neperitoriu în literatura catolică. Opurile scrise de dînsul formeză o bibliotecă întregă. Amintim numai unele: „*Monumenta catholica pro independentia status ecclesiastici ab imperio civili*” în 13 tomuri; „*Romanus Pontifex tanquam Primas Ecclesiae et princeps civilis*” în 16 tomuri; „*Beata V. Maria in suo conceptu immaculata*” în 7 tomuri. Marinimositatea episcopului Roskoványi a fost egală cu erudițiunea sa. Fundațiunile publice făcute de regretatul prelat se urcă la mai multe milioane. — Roskoványi

a fost născut la anul 1807 în comuna Szenna din comitatul Ung. Teologia a absolvat-o în Pesta, era doctoratul de teologie l'a dobândit la universitatea din Viena în anul 1832. Episcopul a fost numit la anul 1851, administrându cu multă înțelepciune diecesa Vațu, și mai târziu până la moarte diecesa Nitriei.

În veți amintirea lui!

Revista politică.

Afaceri interne.

Amendoué case ale parlamentului ungar s'au constituit. Președintele al casei magnaților a fost numit totuși baronul Niculae Vay. În casa deputaților a fost ales președinte candidatul guvernului baronul Desideriu Bánffy în potrivea candidatului opozițiilor Toma Péchy. Majoritatea, cu care a reușit baronul Bánffy, e de 85 voturi.

Sâmbătă în 27 a l. c. s'a făcut cea dintâi interpelare în noul parlament. Madarász a interpellat președintele de culte în cauza învățământului din comitatul Timișu, unde limba magiară nu se cultivă de ajuns. Cea dintâiă interpelare deci a fost *șovinistă*.

Tote partidele parlamentare au aranjat câte un banchet de bucurie la începerea activității lor. Toaste „patriotice” n'au lipsit. Ministrul-președinte Szápary a declarat, că misiunea sublimă a partidului liberal este, să facă din toate naționalitățile țerei o „națiune unificată și contopită”.

În ședința de luni a casei ministrul Csáky a prezentat din nou proiectul său de lege referitor la regularea salarelor învățătoresci.

Francia.

Crisa ministerială din Franța după multe greutăți s'a terminat. Noul cabinet l'a format senatorul Loubet, care a primit și portofoliul de interne. Ministru de justiție este Ricard, de lucrări publice Viette, era de marină Cavaignac. Cealaltă ministri, Freycinet, Ribot, Jules Roche, Develle, Rouvier și Bourgeois și-au păstrat portofoliile. — Precum se vede, noul minister nu se desăbeșce mult de cel trecut și nici direcțiunea politică nu o va schimba. Altcum se dice, că noul ministru-președinte Loubet ar fi și declarat, că intențiunea lui este a continua o politică moderată mai ales în afacerile bisericesc-politice și a se opune separării dintre biserică și stat.

Se anunță din Paris, că 20 deputați monarhiști ar' fi decis, să formeze un partid conservator cu recunoșterea forme republicane de stat. Dacă acestu concludu se va realiza, atunci vom avea începutul unui partid puternic, care cu timpul va pute să ducă Franța pe o cale mai sănătoasă, decât guvernele de până aci.

Germânia.

Împăratul Germaniei a rostit la banchetul dietei provinciale brandenburgiene o vorbire, care a produs un resensu foarte mare nu numai în Ger-

mânia, dară și în Europa întreagă. Împăratul a polemisat aspru cu aceia, cari au provocat agitațiunea în contra proiectului de lege pentru școlile populare și cari criticăză toate actele guvernului. Împăratul dișe, că el va continua a merge pe calea, care l'a desemnat-o Provedința. „Celor ce dișu,” continuă împăratul, „că curentul nou nu e bun, le răspund: Curentul meu este cel bun și curentul acesta se va continua.”

Este ușor de înțeles, că acestu discurs a provocat o consternațiune generală între liberali, cari nutriat speranța, că împăratul nu va permite, ca proiectul de lege școlară să se facă lege în contra voinței liberalilor.

Comisiunea parlamentară esmisă pentru studiarea proiectului de lege pentru școlile populare își continuă lucrarea și încă bine. S'au primit deja mai multe modificări, prin cari proiectul ministerial s'a îmbunătățit, intru câtu adecă *principiul confesional* s'a marcat și mai bine.

Correspondințe.

Bucuresci, 24 Febr. 1892.

Onorată Redacțiune!

Duminecă în 21 a l. c. venerabilul dnă B. P. Hașdeu a început seria conferințelor dela Noul Ateneu prin conferința sa intitulată „Noi în 1892”, care a deșteptat mare interes și a atras preste două mii de persoane în spațioase și feericele sale ale Ateneului.

Din motive ușor de înțeles am aflat de bine a arăta și cetitorilor foii Dvostre această conferință cel puțin în trăsăturile ei esențiale, promițându a Vă raporta și despre unele din conferințele ulterioare, cari mi-se voru păre mai convenibile pentru foia Dvostre.

Îndată ce conferințarului s'a arătat în fața publicului, aplause entusiaste li petrecu pași până la urcarea sa pre tribună, după care îndată urmăză o liniște mare, în mijlocul căreia vorbitorul începe:

„Domnia Voastră mă aplaudați fără a ști, pentru ce. Nu știți și tare mă îndoiesc, dacă la sfârșitul conferinței voi merită aceste aplause, în cari primesc mai mult o arvună, și mă tem, că numai cu arvuna voi rămâne.” Apoi continuă:

„Omului îi dă mână de a vorbi de comunu *academia*, în care sunt *fotolii*, pre cari bătrânii academicienii . . . dormecă, și *universitatea*, unde sunt *catedre*, de pre cari se controversăză obiectele de știință. Eu însă, domnilor, acum nu-să nici academician, nici profesor de universitate, ci *sucerdote*, eu acum nu v' vorbesc nici de pre fotolii, nici de pre catedră, ci de pre *amvonă*. Plin de credință și evlavie cătră Dumnezeu pășesc înaintea Dvostre spre a v' arăta, „ce suntem noi în 1892”, și cunoscându-ne să primim unele sfaturi povățuitoare.”

„Dice Christu în Evangelia sântului Ioan, că „omul se perfecționează, mereu renăscându-se”. O națiune încă e un om, un individ moral, și ca atare și ea trece pre cele trei faze ale dezvoltării: copilărie, bărbăție și bătrânețe. Microbi (Fanarioții) din Fanar aducându morțe îmbătrânitei națiuni române dela finea vécului al XVIII-lea, ea se renasce din nou, prin urmare după dișa lui Christu se perfecționează. Se zimis-

lesce sub drapelul lui T. Vladimirescu în 1821, se nasce în 1848 și se botéză în ziua Unirii Principatelor.”

„România nouăscută e mai fortificată ca cea veche, un copil robust, puternic, dar în urmă totuși „copil”, care nu scie decât să se jöce de-a literatura, de-a politica, de-a diplomația etc. În decursul jocului se mai supără copiii, atunci se injură în prosă și în versuri, se aprind, ba une-oră merge lucrul până la părușă.”

„Etă dar, dnilor, ce suntem „noi în 1892” — copii!”

„În copilărie nu găsim iubire, nu stătornicie, nu caracter.”

„Totu cam acestu chip flă urmăză și o *națiune-copilă*.”

„În o națiune-copilă nu găsim iubire.”

„Noi iubirea mai bine am șterge-o din dicționar. Dar totuși nu. Mai bine s'o lăsăm pre alte timpuri, când vom înțelege-o. Acum iubirea la noi e mai multă jucărie, zestre. S'a stricat jucăria? Îi dai cu peiorul. S'a mâncat zestrea? — Divorțul.”

„În o națiune-copilă nu e stătornicie.”

„Și nici că pöte fi, căci copilul crește, și creșterea cuprinde în sine necesariamente schimbare, nestătornicie.”

„În o națiune-copilă nu e caracter.”

„În copii se manifestă spiritul egalitar, sau cu alte cuvinte ce vede un copil la altul, ar vré să aibă și el, chiar și cu pericolul de a-și compromite caracterul. Un copil a furat bonbone, al doilea vedându-l cere să aibă și el, dar necăpătându denunță, ba și acuză pre soțulu său.”

„La noi cam așa se jöcă copiii și de-a politica. Un partid ajunge la putere, ar vré să ajungă și celalalt, dar neputându încep între ei denunțările, acușele, părușele etc. Dar asta să nu ne prea supere, căci copiii curându se și împacă.”

„Etă jocul de-a politica.”

„Copiii imiteză totu ce vedu și aud, mai ales însă ce e rău.”

„Cunosc un filosof genial, dar pesimist, care dicea, că: a) mâncarea și beutura sunt așa de neprețuite, încât nu ajungu două parale, și totuși îi place să se sature bine și să bea mult; b) viața atât e de rea, lumea atât de stricată, încât e bine, ca omul să-și dorască morțea, și totuși venind colera el fugiă dintr'un loc în altul, ca să scape de ea. E Schopenhauer din Germania.”

„Germanii avându mai mulți alți filosofi, la ei Schopenhauer a rămas mai mult ca o varietate a tabloului și ca atare delectator, dar totuși a rămas izolatu, neimiatu, pentru-că națiunea germană fiindu bărbatu s'a știut feri de rău.”

„Națiunea română însă ca copil îndată imiteză pre Schopenhauer, fără însă de a se feri de partea rea a filosofiei schopenhaueriane, în vręta copilărescă ce se găsește.”

„Ah! și cu câtă durere suntem siliți a privi în multe poezii contemporane inspirațiunile pesimismului celui mai condamnabil. Apoi de te-ai încercă numai să-l combați! Ți-ai văduțu sântii . . . dar pöte și auditu! Ai poezie pesimistă? Ești talentu! N'ai? Ești un idiotu! de ai fi chiar geni.”

„Etă jocul de-a literatura!”

„Și n'ai încărău, căci suntem copii, și jocul e înăscutu în natura vręstei copilăresci.”

„În fine — pentru-că trebuie să ne apropiăm de fine — v' aducă aminte, că

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Regularea valutei.

Înainte de asta numai cu 30 de ani erau două curente puternice, ce luptau cu înverșunare unul împotriva altuia: curentul monometalistic, a cărui partizană voia, ca aurul sau argintul, dar numai unul să formeze adevărata valută, și curentul bimetalistic, care voia să asigure la amândouă metalele același drept, dreptul de a fi mijlocitori între mărfuri.

Curentul bimetalistic era puternic în deosebire în Franța, dar avea foarte mulți partizani și în celelalte state. Franța, Belgia, Italia, Elveția șcl. aveau valută bimetalică, și relațiunea de valoare între aur și argint era statornică (15 1/2 : 1) prin legi, și totuși prin legi era dată fiecei cetățeni dreptul de a-și duce aurul și argintul la monetăria statului și de a pretinde, să i-se bată bani din ei.

Dar deja în conferința financiară ținută la 1867 în Paris s'a fost hotărât trecerea la valuta de aur, așadar la valută monometalică. Începutul avea să-l facă Franța, dar într'aceea erupse războiul nenorocit cu Germania.

În anul din urmă partizanii bimetalismului au scăzut foarte tare, și lupta, ce au început-o mai de aproape în statele unite din America nordică, e mai mult lupta proprietarilor de băi de argint, și prin urmare putem dice, că monometalismul a învins pretutindenea.

Și mai lămurit se vede învingerea monometalismului, dacă socotim, că Anglia, Dania, Suedia și Norvegia au valută curată de aur, fiindcă banii de argint, ce-i au, se folosesc numai ca bani mărunt și au de schimb, dacă socotim, că India are valută de argint, era Germania, Franța, Italia, Belgia, Elveția, Olanda, România și Statele unite din America nordică au valută de aur schiopătătoare, unde pre lângă banii de aur se mai folosesc și banii de argint mai înainte bătui, dar alți bani de argint nu se mai bat, și cu încetul și cei vechi încă se vor scote din curs.

Monarchia noastră și Rusia ar' fi să aibă valută de argint, dar în realitate adevărata valută o formează banii de hârtie. La noi spre exemplu prețul argintului din 1 taler din plătesc decâtu vre-o 70 1/2 cr., și prin urmare un galben împărătesc ar avea să se plătescă cu 6 fl. 70 cr., precându aievea se plătesc numai cu 5 fl. 60 cr., va să dică florenul de hârtie, și după el și cel de argint, se socotesc în 85 cr.

Precum se vede din cele dișe, năsuința generală e, ca aurul singur să formeze valuta, era argintul să se folosesc numai ca ban de schimb. Unele state au și ajuns până acolo, altele sunt pre calea de a ajunge, prin urmare vrându nevrându va trebui să pornim și noi pre calea apucată de alții. Cu valuta de argint și alt-fel suntem pățiți, și prin urmare dacă voim o regulare statornică, valuta de argint nici prin minte nu-i ertată să ne trecă. Prețul argintului prea tare variază, precându aurul e cu mult mai statornic, fiindcă aurul e cel mai înalt prețitor sau măsurător de preț. E pretuitorul cel mai înalt, pentru-că numai aurul și argintul se întrebuințează ca bani sau prețitori de mărfuri, și fiindu aurul mai scump decâtu argintul, prețitorul mai înalt ca el nu este.

Fiindu aurul prețuitorul cel mai înalt, prețul tuturor mărfurilor se îndreptă după el, și astfel une-or se întâmplă, că prețul bucatelor numai pentru aceea scade, fiindu-că aurul e foarte cercat. Așa s'a întâmplat cându cu trecerea Germaniei, Daniei, Suediei și Norvegiei la valuta de aur. Aci proprie aurul se scumpise, fiindu așa de cercat, și cu toate acestea nu vorbim de scumpirea aurului, ci de ieftinirea bucatelor.

Regularea valutei noastre e împreună cu multe și mari greutăți din cauza banilor de hârtie neacoperiți, sau cum se mai numesc,

a detoriilor flotante (*flottare* e cuvânt italian, ce înseamnă a înnotă, a pluti). Monarchia noastră are detoriile flotante sau note de stat în valoare de 379 milioane floreni, cari vor trebui acoperiți cu aur. Din cele 379 milioane 67 de milioane privesc numai pre Austria, dar destulă parte ne rămâne și nouă din celelalte 312 milioane.

Și după regularea valutei încă vor fi bani de hârtie, dar acoperiți cu aur, cum e și în alte țări cu valuta regulată. Mai de parte vor fi și bani de argint, dar numai ca bani de schimb.

Se vorbește, că ministrii de finanțe au început deja de mult, să cumpere aur, și că Ungaria ar și avea aur în preț de vre-o 40 milioane floreni. Cu toate acestea mai avem încă lipsă de mult aur. Aurul acesta avem să-l împrumutăm sau să-l cumpărăm prin împrumuturi luate fiesc cu interese. În special Ungaria va avea lipsă, să lea împrumut la vre-o 100 de milioane, câte și mai bine, era după suma acesta va trebui să plătim interese anuale de 3—4 milioane de floreni. Ce se va alege de echilibrul finanțelor noastre, cându la speșele de acuma se vor mai adăuga încă vre-o câteva milioane, parte ca interese, parte ca amortisare sau plătire din capul banilor?

Cei inițiați în lucruri de aceste dișe, să nu ne temem de regularea valutei, căci milioanele, ce se vor adăuga la speșele anuale ca interese și rate de amortisări, se vor compensa sau suplini prin conversiunea datoriilor de până acuma. Făcându conversiunea sau cu alte cuvinte schimbându împrumuturile de stat de până acuma cu împrumuturi luate cu procente mai puține, în locul intereselor anuale, ce a plătit statul până acuma, vom plăti interese mai puține. Prin conversiune — se dice — într'atâta vor scăde interesele, câtu nici chiar dimpreună cu interesele împrumutului nou încă nu vor face câtu interesele de acuma.

Un fel de conversiune ar fi, dacă cineva în locul unui împrumut cambial, după care plătesc 8%, sau la aceeași sau la altă bancă ar contrage un împrumut pre ipotecă sau pre intabulare (și-ar intabula moșia) cu 6, 5 sau chiar 4%. Conversiuni de aceste se pot face și se și fac. Așa cineva a contrasat un împrumut cambial, sau pentru-că nu are moșie, sau are, dar fi este legată sau intabulată pentru alte necasuri. Mai târziu își cumpără moșie, ori își destabilizează moșia legată aiea și împrumutul luat pre cambiu și-l schimbă cu împrumut pre ipotecă.

Dacă speșele statului își mai mari decâtu venitele lui, atunci pentru acoperirea cheltuielilor întrecătoare statul e silit să contrage împrumuturi. Dacă anul următor încă se termină cu deficite și împrumuturi nouă, atunci datoriile cresc din an în an, și cu câtu cresc datoriile, cu atâta scade, și trebuie să scadă, creditul.

Omului încărcat de datorii bancele nu bucură fi mai împrumut, cu deosebire dacă nu-și poate căpeta nici giranți buni. Și dacă lipsele îl string, și nu are încătrău, se duce și împrumut de la ori ce cămătar, plătidu de 2 ori, 3 ori sau câte și de 4 ori atâtea procente ca la bancă. Cămătarul la totă întâmplarea se află în primejdie, să-și pierdă banii împrumutați, dar datornicul are să plătesc primejdia acesta cu 30—40% și câte și mai bine. Cam astfel de datornici și statele încărcate de datorii și cu deosebire statele, la cari fiesc care an se termină cu deficit și prin urmare cu împrumuturi nouă. Să nu ne mirăm dară, dacă state de aceste în cele din urmă întâmpină greutăți la contragerea împrumuturilor, și nici nu capătă decâtu numai împrumuturi cu procente mai marișore.

Însă dacă un stat cu deficite continue i-a succes, să restitue echilibrul în finanțele sale, dacă nu mai e avisat să facă împrumuturi nouă, atunci dimpreună cu bună-

starea îi cresce și creditul, și la vremea sa poate să se înțeleagă cu creditorii săi pentru scăderea procentelor, eventualmente să plătesc cu banii, ce i-a împrumutat de aiea cu mai puține procente.

Pentru noi e mai îngrijitor o altă împrejurare, ce foarte ușor poate să urmeze din regularea valutei. Pentru regularea valutei avem lipsă de mult aur, și aurul acesta mare parte din străinătate avem să-l cumpărăm sau să-l împrumutăm. Aurul cumpărat va avea destinațiunea, să acopere banii de hârtie și astfel să stea în rezervă, sau cu alte cuvinte să fie scos din curs. Însă scoțându din curs o cantitate atât de însemnată de aur, prețul aurului neapărat trebuie să se ridice, ceea ce se va simți la bucate, vite și mărfuri, a căroră prețuri pot să scadă și să ne cășuneze pagube simțite.

Dacă ieftinirea bucatelor e urmarea naturală a unei recolte bune, atunci economii chiar de nu au câștig, dar nici pierdere nu au. Ce-i drept, bucatele li-se plătesc mai ieftin, dar pot să vîndă mai mult. Însă de se va scumpi aurul, bucatele vor trebui să se ieftinească, chiar și dacă recolta va fi numai mijlocie ori și mai rea, și prin urmare venitul economilor va scăde, precându dările și celelalte greutăți rămân totu cele vechi.

Se dice, că nu avem să ne temem de scumpirea aurului sau ieftinirea bucatelor, fiindcă în timpul de față numai monarchia noastră se pregătește, să trecă la valuta de aur. Rusia de o cam dată nu se poate gândi la regularea valutei sale, căci vor trece încă mulți ani, până să-și echilibreze finanțele, cari în urma fometei din anul acesta s'au deranjat și mai tare. Afară de aceea în anul din urmă producțiunea de aur, ce atât de tare scăduse pre la anii 70 și 80, a crescut binisor.

Valuta cea nouă se va numi *valută austro-ungară*. Ungaria pre basa pactului dela 1867 ar' avea drept să-și reguleze și stătorască valuta cu totul independent de Austria, dar sunt o mulțime de interese, cari cer, să avem totu un fel de bani. Interesul de viață a monarchiei pretinde, ca relațiunea între cele două părți să fie câtu mai strînsă și mai intimă, era nu să se mai pună și un altu zid despărțitor — deosebirea în bani.

Dar noua valută poate să fie valută de floreni sau valută de marce, valută de franci, de dolari șcl. va să dică să socotim banii în floreni, cum i-am mai socotit și până acuma, sau să-i socotim în marce, cum fi socotesc în Germania, sau în franci, cum se socotesc în Franța, Elveția, Belgia, România șcl. Cu toate că din parte oficiosa nu s'a comunicat nimica despre intențiunile guvernelor, totuși cutezăm a susține, că sistemul de floreni nu se va schimbă nici de dragul marcelor și nici de dragul francilor. Trecerea la sistemul marcelor sau al francilor ar produce prea multe încurături. Noi între noi avem sute și mii de afaceri neresolvite, o mulțime de contracte în vigore, cari toate se basază pre sistemul de floreni. Unul ține o arândă cu atâția floreni, altul e detoriu la un altu treilea cu o anumită sumă de fl. șcl. Acum poștim și transformă toate obligațiunile și îndatoriile aceste în marce sau în franci, fără ca să fie neîndreptățită o parte sau alta, și cu deosebire fără ca o parte sau alta să se simțescă neîndreptățită, ci deopotrivă cu toții să fim îndestuliți.

Fără îndoială vom rămâne pre lângă sistemul de floreni, dar și aci poate fi vorba, că proprie pre lângă cari floreni. Ore rentorcesc-ne vomu la florenii de argint din 1857, din cari 4 1/2 făceau câtu un galben împărătesc, sau vomu luă de basă florenul de argint, ce ar corăspunde la prețul argintului din 1 taler, care după prețul de astăzi al argintului nu plătesc decâtu 70 1/2 cr., și prin urmare abia 6 1/2, facu câtu 1 galben, ori dora vomu rămâne pre lângă

florenii de astăzi, de cari 5 $\frac{1}{2}$ sau 5 fl 60 cr. trebuie să dăm pentru 1 galbeni împărătescu?

Rămânând pre lângă acestu din urmă s'ar încunji o mulțime de încurcături asemenea celor amintite mai sus, și trecerea s'ar pute face cu multă ușurință, se poate dice, că mai pre nesimțite.

Adevărat, că și rentocerea la florenii din 1857 încă și-ar avé părțile sale bune, anume pentru legăturile, ce le avem cu străinătatea și cu deosebire cu Germania. Sciut este, că o marcă germană face $\frac{1}{2}$ fl. din 1857 sau 50 cr. în aur, era 1 francu 40 $\frac{1}{2}$ cr. în aur, și prin urmare e ușoră străformarea florenilor din 1857 în marce și franci și dinpotrivă, și cu deosebire e ușoră străformarea florenilor în marce și a marcelor în floreni. Afară de aceea galbenii ar' pute să rămână totu cei de acuma, după ce și prețulu lor totu cel vechiu ar rămâne.

Încele străformările și până acuma a trebuit să le facem după alți numeri și nu după cei amintiți. Anume de cându cu țestirea argintului e diferență de prețu mărigoră între banii de aur, sau — cum se dice — aurul are *agio*. Și îndată ce au început să aibă galbenii nostri *agio*, marca și francul încă au ajuns să aibă *agio* față de banii nostri de argint și de hârtie. Astăzi spre exemplu marca face cam 58 cr., era francul cam 46—47 cr., și prin urmare la marcă e *agio* de 8 cr., la francu de 6 cr. Și *agio* ar fi și mai mare, dacă valoarea talerului ar fi numai câtu prețulu argintului din el, era florenul de hârtie s'ar îndreptă după taler, căci atunci la un galbeni *agio* ar fi de 1 fl. 96 cr., la o marcă și 1 francu de câte 20—21 cr. Și dacă în realitate *agio* nu e decât 80 cr., respective 8 și 6 cr., avem să o mulțimim creditulu nostru, care în anii din urmă a crescutu binisoru.

Cându Europa ori chiar lumea întregă ar adoptă același sistem de bani, atunci s'ar plăti, să părăsim și noi sistemul nostru de floreni, — alt-fel nu. Unificarea sistemului de bani a avut și are și astăzi mulți partizani, și ceva progrese încă s'au făcut în direcțiunea acesta. Franța, Italia, Belgia și Elveția încă în an. 1865 au încheiat așa numita *uniune monetară latină*, adoptând cu toate sistemul de franci. Sistemul de franci a mai fost adoptat în Spania, România, Grecia și Sârbia, dar celelalte state au rămas pre lângă sistemele lor de până aci, și nici nu e speranță, să se alăture la uniunea monetară latină.

Aceste sunt, cele ce am voiți să le dicem cu privire la regularea valutei. Cestiunea e actuală fiind accentuată și în discursul de tron, prin care s'a deschis dieta cea nouă, și prin urmare am voiți să orientăm publicul nostru cetitor încă înainte de așternerea proiectului de lege corespuțorilor.

Au mai rămas neatins unele cestiuni, dară acele nu se pot tractă, până nu vom cunosce proiectul de lege, era în combinațiun nu am voiți să intrăm. La timpul său vom informa pre cetitorii nostri despre toate amănuntele, ce le sunt de lipsă, ca să și potă formă o iconă completă despre regularea valutei.

Sermana Dolores.

Istorie Andaluziană de Fernan Caballero.

(Continuare.)

VIII.

Suntem dator să spunem cetitorilor, cine e acel Marcelino Toro, a căru nume l'am pomenit deja de mai multe ori în decursul povestirii.

Don Marcelino a fost fiul unu neguțatoriu, țaraba căruia era așa de mică, de tatăl și fiul nu încăpeau alătura după ea. Când a ajuns la anii junetei, tatăl său l'a trimis în America. Acolo a ajuns în proprietatea unei țarabe mai mari și prin sirguintă și osteneță și-a câștigat o avere

mare, așa câtu cându se rentorse într'o di acasă, avea în pungă un milion de piasteri, — cum spuneau consătenii lui, — în realitate însă avea în pungă douăzeci și cinci de mil. ¹⁾

Don Marcelino și-a pregătit o intrare foarte pompoasă în satul său natal. El era îmbrăcat într'unu rocă împodobit cu nise galonă (șinor) frumos de aur, ca și cum ar fi cine scie ce demnitaru înalt.

Și nu-i vorba, Don Marcelino era bogat. Căci precum se întâmplă nenorociri mari, așa vine pre neașteptate și câte unu noroc, cându și cum, n'ai cugetă, așa cât ar fi unu lucru greu a descrie acum norocul neașteptat, care a făcut, ca Don Marcelino, care se dusesse ca unu Iovă, să se rentorcă avutu ca unu Cresu.

Lucrul cel dintăiu, ce-l făcu după rentocerea-i din lumea nouă, a fost, să și cumpere o casă acomodată pentru o personalitate, cum era el. E drept de altcum și aceea, că Don Marcelino iubi comoditatea și luxul, dar de o potrivă punea mare pondă și pre piasterii săi mexican, așa cât multu timp nu scia, ce să facă, și sta șovăind, fiindu trasu de o parte de pasiunea luxului și a pompei și reținutu de altă parte de a cruțării.

Și fiindu-că nu voiă să se apuce de edificat, a cumpăratu cea mai frumoasă casă, ce era de vîndut. Afându-o însă preste puțin de prea mică, își însuși și pre cea din vecini și o uni cu cea dintăiu. Nu-i mai lipsă acum fără numai o grădină, pre carea Don Marcelino voiă să o aibă cu ori ce preț. Să ști însă, că n'avea lipsă de ori ce grădină, ci numai de una, ce ar fi fost în armonie cu șinorele aurite ale rocului său, o grădină cu tute de arbori ornamentali, cu statue, perspective și cu unu lac plin cu pesci aurii, dar mai pre susu de toate cu o mulțime de cărări, cari să formeze unu labirintu. Acesta din urmă era idealul lui.

Spre scopul acesta el a mai cumpărat și o a treia casă cu o curte foarte mare, mărginaș cu celelalte case ale sale. Aci își propuse să instaleze grădina cea de multu visată.

Grădina acesta și-o aranjase el apoi așa, câtu să fie întocmai cum dorise de multu. Grădina se prefăcu într'unu adevăratu paradis. Labirintul de cărări, pre locul căruia mai înainte se voru fi preumblat a bună samă asini, acum formă unu buchetu minunat de mirtă; ér plantele acățătoare se suiau pre pereți și ziduri, și și-se părea, că veți totu atâtea temple ceresci împodobite cu trandafiri roși și galbeni în stilul zidurilor grecesci. Lacul cu pesci aurii încunjurat juru împrejur cu unu rîndu de viță de vie, era unu locu minunat de adăpost în zilele căldurose. Aprôpe de el zăria între nise tufari de rose și de alte plante statua de lemn a unei Diane, carea însă era executată așa de rău, câtu ai fi crețut, că suferă de morbulu englesu, și apoi lângă ea era altă statuă a Vinerii, carea era așa de pitică și schimosită, câtu n'avea nimica din formele-i originale decâtu nasul grecescu.

După ce și-a pus grădina în rîndu, s'a apucat și de mobilarea și împodobirea caselor. Spre scopul acesta aduse din Cadix unu pictor — mânjitor —, căruia-i încredință lucrul acesta, și dela care pofti,

să-i facă mai întâiu chipul său, întru aducere aminte de șinorele, ce le purtă și cu cari venise din America. Pictorul îi implini dorința și zugrăvi pre o bucată mare de până statura tristă a lui Don Marcelino. Portretul acestuia, ca să fie mai cu efect și cu atătu mai curându să bată la ochi, pictorul îi mai făcu pre față nise umbre de o frumșeță netăgăduită. Ele începeau de amândouă părțile la unghiul gurei și mergeau în susu spre temple, întocmai ca și nise legături, cându te dore capul. Tabloul acesta era adevăratul chip al lui Don Marcelino. Pictorul nu uitase, să-i facă mâna stîngă pusă pre peptu și cu trei degete virte între nasturii dela peptariu. Și în poziția asta Don Marcelino stă întinsu ca unu țeruș. Totu pre brațulu mânei stînge străluceau faimoșele șinore. În drepta ținea o epistolă deschisă, care séménă mai multă a unu afiș dela luptele de tauri. Pre acesta erau scrise cuvintele: Juan Almazarron fecit.

Acestu cap'd'operă a fost aședat în sala cea mare în locul cel mai bățătoriu la ochi. Preste tablou întinsă apoi unu velu subțire spre a-l scuti de mânjiturile muscelor. Don Marcelino era preste măsură încântat de acesta operă de artă a lui Apelles, câtu se hotărise, ca în orele-i de reverie să-i dedice tabloulu câteva ode. Să mai ști însă și aceea, că precum cetățenul nebun al lui Moliere descoperi de odată la vrăstă de 40 de ani, că elu îi poetu, așa se trezi și Don Marcelino într'o bună dimineață, că elu e artistu. Descoperirea acesta sosise cam târziu, căci elu era trecut de 50 de ani. Mânjitorul pictor ilu încurajă totu mai multu și-l făcea, să se încăpățeneze totu mai tare în idea acesta, deștepându într'insul dorința de a ajunge la gloria lui Murillo.

Credem a fi de prisos, să mai amintim de monstruositațile, ce le produceau acești doi artiști. Cu toate acestea ei găsira o mulțime de admiratori. Celu mai încântat dintre toți era părintele Nolasco, pretinul lui Don Marcelino, căruia, după cum am amintit, îi adusesse unu rîndu de vesminte.

Încercarea cea dintăiu de a zugrăvi după natură, ce o făcu novițiu artistu, avea de obiectu lucrul de bucătărie. Mânjitorul pictor, care a fost încredințat cu compunerea și aranjarea pitorască a obiectelor, aduse din culină o tigă, o lampă și patru sdrențe de ștersu, apoi nise legumi și în urmă o curcubeta mare destinată anume a cuprinde în tablou locul de frunte. Elu aședă deci curcubeta pre sdrențele de ștersu, pune pre de margini nise nap, dreptu păzitor, ér câteva fire de sparanghelu le împrăstie înainte ca avantgardă. Lampa zugrăvită verde fu aședată în fundul tabloulu, de unde aruncă luciarea-i roșetică preste nap și sdrențe făcendu astfel, ca curcubeta să capete o colore asemenea chipulu marelui pirat Barbarossa.

După terminarea acestui tablou învțăcelul artistu se făcu îndrăsnetu și se apucă de zugrăvirea sântilor.

Mărimea tablourilor creștea cu însuflețirea artistului, pân'ce ajunseră înălțimea unu St. Cristofor colosalu, pre care totu împrejurimea doria să-l vață, și care deșteptă o adevărată mișcare între locuitorii din Rota.

(Va urmă.)

¹⁾ Cam 60,000 fl.

